

Organizatorzy

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

NIM
NARODOWY
INSTYTUT MUZEALNICTWA
I OCHRONY ZBIORÓW

Partner

MW / Muzeum Narodowe
w Warszawie

Sybillia 2017

XXXVIII Konkurs na Wydarzenie Muzealne Roku

Sybilla²⁰¹⁷

Od blisko czterdziestu lat wyróżnienie w Konkursie na Wydarzenie Muzealne Roku Sybilla jest najważniejszą formą uznania osiągnięć w polskim muzealnictwie. Przez lata konkurs zmieniał się w zakresie m.in. sposobu wyłaniania i nagradzania zwycięzców, przyznawanych nagród, powoływania i procedowania jury. Główne założenia – nagradzania i upowszechniania najwybitniejszych osiągnięć ze wszystkich obszarów działalności muzealnej – pozostały jednak niezmiennie. Organizatorem Konkursu od 2011 roku jest Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów, który prowadzi stronę internetową konkurssybilla.nimoz.pl, dokumentującą poszczególne edycje oraz promującą laureatów Sybilli.

Gale laureatów przez ostatnie lata odbywały się w ważnych dla polskiej kultury miejscach. Gościliśmy w Muzeum Łazienki Królewskie, Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN, Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie, Teatrze Wielkim w Łodzi (gala towarzyszyła I Kongresowi Muzealników Polskich), Teatrze Wielkim – Operze Narodowej w Warszawie oraz w Zamku Królewskim w Warszawie.

Na tegoroczną edycję Sybilli wpłynęły, jak co roku, projekty muzeów z całej Polski. Zostały one poddane ocenie jury, w skład którego weszli wybitni przedstawiciele świata nauki i kultury.

Uroczyste ogłoszenie werdyktu jury tegorocznego XXXVIII Konkursu na Wydarzenie Muzealne Roku Sybilla 2017 odbyło się w gościnnych progach Muzeum Narodowego w Warszawie.

Jury Sybilla²⁰¹⁷

prof. dr hab. Juliusz Chrościcki

historyk sztuki, prof. Uniwersytetu Warszawskiego (kierownik katedry historii sztuki nowożytnej), 1995–98 dyrektor Centre de Civilisation Polonaise w Paryżu, od 2012 profesor Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.

Przemysław Głowacki

historyk sztuki, edukator muzealny, wykładowca akademicki, recenzent wystaw muzealnych, autor przedsięwzięć i programów edukacyjnych.

mgr inż. Marcin Krawczyk

pracownik Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, wieloletni praktyk w zakresie przygotowania i realizacji projektów w zakresie kultury, ekspert w Programach Ministra KiDN.

dr hab. Piotr Kwiatkowski

wiceprzewodniczący jury – socjolog, pracownik naukowy, współpracuje z NCK i NIMOZ przy projektach badania publiczności, w tym muzealnej.

Hanna Nowak-Radziejowska

koordynatorka, kuratorka, producentka i scenarzystka projektów kulturalnych i muzealnych. Absolwentka Instytutu Historii UW. Jest m.in. autorką programów „Laboratorium miasta” oraz „Laboratorium muzeum” (www.laboratoriummuzeum.pl), w tym m.in. Sali Jednego Ekspozatu. Kuratorka wystaw: „Reinefarth w Warszawie. Dowody zbrodni”, „Pamiętnik masażyści, czyli przestrzenie intymne Warszawy”. W latach 2017–18 dyrektor Instytutu Polskiego w Berlinie.

Alicja de Rosset

specjalistka w zakresie digitalizacji, zaangażowana w projekty: E-muzea, Kultura Cyfrowa.

dr Beata Skrzydlewska

historyczka sztuki, specjalizuje się w zagadnieniach związanych z muzealnictwem kościelnym. Katedra Muzeologii Wydziału Nauk Humanistycznych UKSW.

dr hab. inż. Krzysztof Wisłocki

profesor w Zakładzie Silników Spalinowych Politechniki Poznańskiej, specjalista ds. ochrony zabytków sztuki inżynierskiej (muzea nauki i techniki, uniwersytecka edukacja w zakresie dziedzictwa).

prof. dr hab. Wojciech Włodarczyk

przewodniczący jury – historyk sztuki współczesnej, dziekan Wydziału Zarządzania Kulturą Wizualną warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych, prezes Stowarzyszenia Historyków Sztuki.

Dorota Ząbkowska

etnograf, etnolog, absolwentka Wydziału Historyczno-Filozoficznego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie oraz Podyplomowych Studiów Muzealnych na Uniwersytecie Warszawskim. Od 1994 r. w MKiDN zajmuje się upowszechnianiem, promocją i rozwojem kultury ludowej. Ekspert Rady Naukowej Stowarzyszenia Twórców Ludowych, Rady ds. Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego przy Ministrze KiDN oraz członek Komisji ds. Nagrody im. Oskara Kolberga.

Szymon Zdziębtowski

dziennikarz naukowy w Polskiej Agencji Prasowej, redaktor serwisu „Nauka w Polsce”, archeolog.

Wystawy sztuki

Nagroda

100 lat Awangardy w Polsce – cykl wystawienniczy Muzeum Sztuki w Łodzi Muzeum Sztuki w Łodzi

W 2017 roku minęło sto lat od pierwszej znaczącej manifestacji polskiej awangardy, czyli otwarcia w siedzibie krakowskiego Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych Wystawy Ekspresjonistów Polskich. Muzeum Sztuki w Łodzi, jako instytucja posiadająca najbogatsze zbiory sztuki awangardowej w kraju, postanowiło nadać tej rocznicy odpowiednią rangę, proponując cykl wystaw stanowiących pierwszą od wielu lat tak rozbudowaną próbę reinterpretacji awangardy przeprowadzoną w oparciu o nowe metodologie i w odniesieniu do współczesnej refleksji humanistycznej.

Przygotowany w kraju i za granicą cykl wystawienniczy (*Poruszone ciała. Choreografie nowoczesności; Muzeum Rytmu; Superorganizm. Awangarda i doświadczenie przyrody; Enrico Prampolini. Futuryzm, scenotechnika i teatr polskiej awangardy; Katarzyna Kobro i Władysław Strzemiński. Prototypy Awangardy*) miał na celu przypomnieć najistotniejsze postaci i zjawiska awangardy międzywojennej oraz te działania, które po wojnie rozwijały jej założenia, stawiając pytanie o znaczenie awangardowego dziedzictwa dla współczesnych praktyk kulturowych. Projekt miał również zwrócić uwagę publiczności na znaczenie postawy awangardowej, przejawiającej się w przekonaniu, że sztuka ma istotną rolę do spełnienia: jest nie tylko narzędziem emancypacji artysty, ale instrumentem, za pomocą którego można zmieniać rzeczywistość społeczną. Jego najważniejszymi celami uczyniono więc zarówno problematyzację utrwalonego wyobrażenia o awangardzie oraz budowanie przekonania, że jest ona niezbywalnym elementem dziedzictwa narodowego.

Wyróżnienia

Wystawa wpisała się w cykl trzech prezentacji sztuki nowożytnej obserwowanej z perspektywy Śląska. Rozpoczęła go *Wrocławska Europa* [2016] ze sztuką wczesnego baroku, kontynuowała renesansowa *Moda na Cranacha* [2017], a dopełni *Manierizm* [2018].

Głównym konceptem *Mody na Cranacha* było pokazanie nie tylko kilkunastu różnej rangi obrazów związanych bezpośrednio z imponująco dużą pracownią tego artysty, ale przede wszystkim skonfrontowanie ich z przykładami potwierdzającymi skalę oddziaływania Cranachowskich inspiracji na Śląsku i ich rozpiętość w czasie. Kilka przykładów sygnalizujących historyczną tu obecność dzieł Cranacha (Madonna pod jodłami, obrazy wypożyczone z Muzeum

Moda na Cranacha

Muzeum Narodowe we Wrocławiu

Narodowego w Warszawie, z Berlina i Budapesztu) ujawniało ich wpływ na religijną sztukę zarówno katolicką (np. kopia Madonny Pasawskiej), jak protestancką (np. wizerunki reformatorów), wpływ, który sięgał – nie tylko na Śląsku – wieku XIX.

Równoległy wątek stanowiły drzeworyty we wczesnych drukach wittenberskich, będące propagandowym atutem luteranizmu. Ukazały one niezwykle istotną rolę grafiki książkowej dla ikonografii protestanckiego malarstwa w XVI w., pozwalając jednocześnie dostrzec i docenić inspiracje płynące ze strony licznego grona pomniejszych drzeworytników współpracujących z oficynami Wittenbergi i często przetwarzających tamtejsze wzory. Obserwację takiej wędrówki motywów ikonograficznych i pomysłów kompozycyjnych umożliwiały multimedialne prezentacje ok. 150 grafik z eksponowanych na wystawie starodruków.

Złotnictwo lubelskie ze zbiorów muzealnych i kolekcji prywatnych

Muzeum Lubelskie w Lublinie

Wystawa zorganizowana została w ramach obchodów jubileuszu 700-lecia Lublina i była pierwszą prezentacją tego tematu. Zgromadzono w jednym miejscu wszystkie wyroby lubelskich złotników występujące w polskich kolekcjach – w większości nigdy wcześniej nie prezentowane publicznie. W trakcie kwerendy zostały odszukane obiekty znane z publikacji i sygnowane oraz te niepublikowane, ale odnotowane w dokumentacji terenowych urzędów ochrony zabytków. Zgromadzono ponad 200 zabytków sztuki złotniczej

powstałych od początku XVI w. do 1. poł. XX w., wśród nich naczynia liturgiczne, srebra stołowe, przedmioty użytkowe. Kilka z nich przedstawia wyjątkową wartość artystyczną i zalicza się do najcenniejszych zabytków złotnictwa w Polsce – przykładem może być wspinała XVII-wieczna monstrancja z lubelskiego klasztoru dominikanów. Niektóre z zabytków nadal są w użyciu bądź pełnią funkcję kultową, która wyklucza choćby czasową zmianę miejsca. W takim wypadku na wystawie znalazły się ich fotografie w wielkości naturalnej.

A-geometria. Hans Arp i Polska

Muzeum Narodowe w Poznaniu

Wystawa prezentowała ponad 60 dzieł Hansa Arpa ze wszystkich okresów twórczości artysty. Były to rzeźby, reliefy, rysunki, kolaże, grafiki oraz obrazy. Prace Arpa zostały skonfrontowane z dziełami wybranych artystów polskich współczesnych artyście – Henryka Stażewskiego, Władysława Strzemińskiego czy Wandy Chodasiewicz-Grabowskiej oraz twórców, których realizacje wykazują pokrewieństwo zarówno z językiem formalnym Arpa, jak i jego teorią sztuki tj.: Aliny Szapocznikow, Marii Jaremy, Andrzeja Pawłowskiego, Iwony Demko, Aleksandry Ska czy Tomasza Marka. Wystawa *A-geometria. Hans Arp i Polska* po raz pierwszy zestawiała dzieła mistrza organicznej formy z realizacjami dwudziestu sześciu artystek i artystów polskich działających od lat 20. XX wieku do czasów obecnych.

Uwzględniając specyfikę prezentowanej sztuki dzieła zostały rozlokowane w przestrzeni muzeum w układzie problemowym a nie chronologicznym. Intencją kuratorek było zaaranżowanie „dialogów” pomiędzy dorobkiem Arpa a realizacjami artystek i artystów polskich. Wzajemne relacje dzieł bazowały tak na podobieństwie formalnym, jak i na pokrewieństwie podejmowanej problematyki. Część prac prezentowanych na wystawie pozwalała na wejście z nimi w interakcję również poprzez zmysł dotyku. Wystawie towarzyszył bogaty w spotkania program edukacyjny, na który składały się oprócz oprowadzań kuratorskich, wykłady, warsztaty dla młodzieży i dzieci oraz osób dorosłych.

Nagroda

Twarzą w twarz. Sztuka w Auschwitz. W 70. rocznicę utworzenia Muzeum na terenie byłego niemieckiego obozu koncentracyjnego i zglądy Muzeum Narodowe w Krakowie

Wystawa przygotowana wspólnie przez Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau oraz Muzeum Narodowe w Krakowie, była pierwszą w historii tak obszerną prezentacją oryginalnych prac wykonanych przez więźniów byłego niemieckiego nazistowskiego obozu koncentracyjnego Auschwitz-Birkenau.

Ze względu na unikalny, niespotykany do tej pory w polskim muzealnictwie dobór obiektów stanowiła wyzwanie zarówno dla organizatorów, jak i dla zwiedzających. Układ obiektów i poszczególnych sal, nie tylko pozwolił na zaprezentowanie logicznego i spójnego wywoodu historycznego, ale również na zadanie istotnych, ponadczasowych pytań o kondycję jednostki ludzkiej wobec wszechogarniającego zła, znajdującej się w sytuacji permanentnego zagrożenia życia.

Twórcy wystawy zdecydowali się na ryzykowny i odważny krok, pokazując prace, których przynależne miejsce było zawsze za drzwiami kolczastymi obozu zagłady, w salach muzealnych, w oderwaniu od oryginalnego kontekstu historycznego miejsca. Oba muzea postawiły przy tej okazji pytania o wartość pokazanej po raz pierwszy, wstrząsającej kolekcji – czy mamy do czynienia ze sztuką, czy może z dokumentem historycznym?

Wyróżnienia

Podróż w czasie. Historia pewnej rodziny (1939–1945) – wystawa dla dzieci w Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku

Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku

Z myślą o najmłodszych, którym odradza się zwiedzanie wystawy stałej w Muzeum II Wojny Światowej przed ukończeniem 12. roku życia, powstała wystawa zatytułowana *Podróż w czasie. Historia pewnej rodziny (1939–1945)*. Wystawa składa się z czterech pomieszczeń: sali lekcyjnej z drugiej połowy lat trzydziestych XX wieku oraz salonu mieszkania warszawskiego w trzech odsłonach czasowych, z 3 września 1939 roku, 8 marca 1943 oraz 8 maja 1945 roku.

Poszczególne sale stanowią rekonstrukcje i wypełnione są eksponatami oraz kopiami. Żaden eksponat czy inny przedmiot znajdujący się na wystawie, zwłaszcza drobne egzemplarze, poza biżuterią, nie są przyklejone czy w inny sposób przymocowane. W związku z tym wszystkiego można dotknąć i dokładnie obejrzeć. Na wystawie brak

jakichkolwiek podpisów, poza trzema tekstami wprowadzającymi na wystawę, do sali lekcyjnej oraz do mieszkań.

Dodatkowe źródła informacji stanowią audiowizualne prezentacje. W klasie jest to „film” – montaż słowny i zdjęciowy – opowieść o edukacji w II Rzeczypospolitej z perspektywy dzieci obojga płci, przekazana adekwatnymi głosami lektorów. W każdym z mieszkań znajdują się w oknach lub dziurze w ścianie multimedialne prezentacje ukazujące rzeczywistość na zewnątrz. Takie zorganizowanie przestrzeni ma służyć samodzielnej jej eksploracji i samodzielnemu odkrywaniu historii, zarówno przez indywidualnie zwiedzających dorosłych z dziećmi, jak i zorganizowane grupy szkolne pod opieką edukatora.

Pierścionek z orłem w koronie Muzeum Regionalne w Stalowej Woli

Co łączy guzik z podobizną Tadeusza Kościuszki, znak Polski Walczącej, zakopiańskie projekty S. Witkiewicza, metalową przypinkę z napisem „Solidarność” oraz współczesną lampę w kształcie Stadionu Narodowego projektu R. Szuby? I co wspólnego ma z tymi przedmiotami historia Stalowej Woli – hutniczego miasta powstałego w ramach COP?

Twórcy wystawy starali się odkryć, jak historia wpływała na kształt rzeczy i poprzez ich pryzmat ukazać jak wykuwało się, ewoluowało

i wyrażało na przestrzeni czasu pojęcie patriotyzmu. Jednym z impulsów do tego była widoczna ostatnio popularność tzw. patriotycznej mody, rozwój patriotyzmu konsumenckiego, a także wielość sytuacji, w których padało słowo „patriotyzm”, różnie interpretowane i często nadużywane. Autorzy postanowili przyjrzeć się polskiej historii pod kątem tego, jak za pomocą sztuki o charakterze użytkowym zapisały się w niej ślady patriotycznych postaw. To przedmioty snuły opowieść – o sobie, ludziach zapisanych w ich „życiu” i krętych polskich drogach. Opowiedzieli o przedmiotach i projektach „patriotycznie zaangażowanych”, w których, jak w lustrze, odbija się historia Polski, a przede wszystkim uczucia i działania Polaków na rzecz ojczyzny – tej dużej i tej małej, na własnym podwórku i w szerokim świecie.

Wikingowie w Polsce? Zabytki skandynawskie z ziem polskich Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie

Wystawa była wynikiem współpracy Muzeum i szczecińskiego oddziału Instytutu Archeologii i Etnologii PAN. Ekspozowano zabytki z kilkunastu placówek naukowych i muzealnych z całego kraju.

Miała charakter prezentacji źródeł archeologicznych oraz polemiki z modnym tematem obecności Skandynawów w okresie wczesnego średniowiecza na obecnych ziemiach polskich. Jako że istotnym medium do wymiany poglądów w dyskursie pozanaukowym w tym zakresie jest internet, twórcy wystawy mocno akcentowali obecność tamże. Wystawa była polemiką z „mitami” narosłymi wokół zagadnienia, sygnalizowanymi już tytułem: *Wikingowie w Polsce?*

Jej celem było wskazanie rozlicznych problemów badawczych oraz ukazanie aktualnego stanu badań w zakresie głównej tematyki. Zaprezentowano ponad 120 artefaktów uznanych za wyroby skandynawskie bądź inspiracje rzemiosłem i sztuką skandynawską – pochodzące z różnych stanowisk z obszaru dzisiejszej Polski. Ekspozycji towarzyszyły specjalne wydarzenia o charakterze popularnonaukowym i edukacyjnym realizowane w przestrzeni samej wystawy i w internecie.

Nagroda

Nasza tożsamość. Pretekst do rozmowy Muzeum Miejskie w Żorach

W myśl tezy, że bez świadomości własnej tożsamości nie ma mowy o zrozumieniu świata otaczającego, zwłaszcza w kontekście kultur pozaeuropejskich, wystawa *Nasza tożsamość* jest idealnym dopełnieniem poznania. W ten sposób wypełniona zostaje również misja Muzeum, zgodnie z którą „poznawanie świata zaczyna się w muzeum”.

Nasza tożsamość została opracowana z myślą o lokalnej społeczności, ale jej charakter ma znamiona uniwersalności. Dotyka aktualnego tematu, a współczesne zjawiska postmoderny potwierdzają słuszność prowadzenia dialogu na ten temat. Zarówno brak świadomości własnej tożsamości, jak i jej wypaczone rozumienie, skutkują poważnymi zakłóceniami w komunikacji społecznej. Wystawa pokazuje, że przyglądamy się sobie, swojej historii, przyglądamy się innym, aby zrozumieć sens i dać odpowiedź na pytanie: „Kim jestem?”. Wystawa jest więc zarówno efektem badań naukowych, jak i pretekstem do ich kontynuacji.

Wyzwaniem i problemem wystawienniczym było przełożenie czysto abstrakcyjnych rozważań na język przedmiotów przy zachowaniu maksimum czytelności i jakości przekazu.

Należało pokazać złożoność problemu w taki sposób, aby wystawa nie była czytana jak gotowa odpowiedź.

Wyróżnienia

Co to jest muzeum etnograficzne? Skąd pochodzi nazwa „skansen”? Jak i dlaczego powstają kolekcje muzealne? Na te i wiele innych pytań starali się odpowiedzieć twórcy wyróżnionej wystawy.

Ekspozycja mieści się w budynku należącym dawniej do rodziny Brzeskich z Osieka. W 2013 r. M – KPE odkupiło dom od Antoniego Brzeskiego, by odbudować go w skansenie w latach 2014–2015. Prezentowana w chałupie wystawa jest skierowana do dzieci oraz ich opiekunów. Zarówno przekaz, jak i forma prezentacji mają na celu zaciekawić i twórczo zaangażować najmłodszych odbiorców. Wystawa pragnie zwrócić ich uwagę na historię powstania Kaszubskiego Parku Etnograficznego, przedstawić ogólną ideę, która

Muzeum do zabawy?

Muzeum – Kaszubski Park Etnograficzny im. T i I. Gulgowskich we Wdzydzach Kiszewskich

przyświecała tworzeniu pierwszych muzeów na wolnym powietrzu, umożliwić zrozumienie istoty powstawania kolekcji i pracy etnologów, antropologów oraz etnografów a także sprawić, by dziecięca publiczność muzealna mogła czerpać wiedzę poprzez aktywną zabawę. Jednocześnie ważne jest to, że *Muzeum do zabawy?* jest wystawą stałą, a więc projektem, który na długo wpisze się w krajobraz muzeum we Wdzydzach, nie zaś chwilowym przejawem troski o najmłodszych zwiedzających. Zajmuje powierzchnię około 200 m² i jest niemal całkowicie analogowa, co wydaje się być zaletą w dobie współczesnego konstruowania narracji w oparciu o technologiczne zdobycze. Na wystawie chcemy pokazać, że każdy z nas może być badaczem – etnologiem, antropologiem, muzealnikiem, że tworzenie własnych, autorskich kolekcji może być świetną, rozwijającą zabawą, a kolekcjonowanie (przedmiotów, opowieści, historii) – początkiem wielkiej, życiowej przygody.

Relacja Warszawa – Zakopane

Muzeum Narodowe w Warszawie

Wystawa opowiadała o pasji poznawania i miłości, jaką polscy artyści od końca XIX wieku darzą kulturę podhalańską. Była to historia artystycznych konsekwencji etnograficznego zamiętania polskich twórców i intelektualistów, która doprowadziła do powstania niezwykle ciekawego fenomenu kulturowego, jakim jest rola „góralczyzny” w Polsce.

Od początku „zakopiańskiej gorączki” polscy twórcy czerpali garściami z motywów, treści i form podhalańskich, wykorzystując je w swojej twórczości. Spoglądali wstecz, i jednocześnie tworzyli przyszłość. Wychodząc od badania lokalnej kultury i przetwarzając ludowość do form współczesnych, zagwarantowali kulturze góralskiej i charakterystycznym dla niej formom, przetrwanie w modernizującym się społeczeństwie.

Podzielona na sześć części – Panorama, Przebudowa, Bryła, Gorączka, Wzór, Rzeźba – ekspozycja prezentowała to, jak wartości

kultury góralskiej odzwierciedlały się w twórczości kolejnych pokoleń artystów i projektantów polskich, oraz jakim fenomenem stało się Zakopane na mapie polskiego życia kulturalnego. Była to ilustracyjna opowieść o źródłach i ich wykorzystaniu przez twórców, a także ich przetworzeniu i drodze do etnograficznego badania do zakorzenienia i włączenia w obieg kultury ogólnopolskiej.

Romowie≠Cyganie

Muzeum Narodowe w Poznaniu

Widniejący w tytule znak ≠ pomiędzy Romami i Cyganami – nazwami, które zwykle rozumiemy jako etnonimy tej samej społeczności, jest zamierzonym zwróceniem uwagi na złożoność opisywanej kultury – jest specyficzną prowokacją. Trudność poznania wynika z jej niejednoznaczności, płynności, ciągłego ruchu i to zarówno w sensie przestrzennym, jak i ideowym oraz z realiów, które zmuszają do nieustannej rewizji zdefiniowanych już poglądów. Romowie bronią własnej tożsamości poprzez zamknięcie swojego świata. I tak naprawdę niewiele o nich wiemy! Dla większościowego społeczeństwa spotkanie z nimi pozostaje zaskoczeniem, niespodziewanym odkryciem jakiegoś dziwnego świata.

Wystawa *Romowie≠Cyganie* była próbą odwrócenia perspektywy poznania – zwróceniem „lustro” na nas samych – reprezentujących większościowe społeczeństwo. Poprzez świat przedmiotów wyjętych z codziennego romskiego życia oraz pytań, których wcześniej nie zadawaliśmy, i na które nie potrafiliśmy odpowiedzieć istniejąca narracja, autorzy wystawy ukazywali specyficzne obrazy w kadrze których znaleźli się widzowie. Była to więc opowieść o stereotypach, które zwalniają z wysiłku głębszego poznania.

— Nagroda

COP i miasto – nowoczesność i dziedzictwo Muzeum Regionalne w Stalowej Woli

Muzeum przygotowało wystawę pt. *COP i miasto – nowoczesność i dziedzictwo*, która miała ukazać dialog między tymi dwoma na pozór zupełnie odrębnymi pojęciami i polami. Przede wszystkim jednak sprawdzała, jak budowa COP ma się do dzisiejszego świata, w jaki sposób wielki przemysł oraz rozwiązania techniczne wpływały na poziom życia mieszkańców 80 lat temu i czy można z tym wiązać fakt, że współcześnie w rankingach jakości życia w polskich miastach oraz tzw. smart city w czołówce pojawia się Rzeszów, wysoko plasują się też Kielce – miasta COP? Inne ośrodki dawnego okręgu wdrażają na swoim obszarze inteligentne rozwiązania w dziedzinie komunikacji, bezpieczeństwa czy zarządzania energią w budynkach.

Wystawa została podzielona na 11 stacji, które wyodrębniono na podstawie reportaży Stanisławy Kuszelewskiej-Rayskiej opublikowanych w „Bluszczu” w 1938 r. (na podkreślenie zasługuje ten kobiecy, unikatowy głos – wszystkie znane relacje z COP są autorstwa mężczyzny!) oraz spośród najważniejszych obszarów składających się na ideę inteligentnego miasta (m.in. transport i komunikacja, środowisko, gospodarka). Narracja opierała się na idei podróży w przeszłość i wędrówki po miejskich zakamarkach, co podkreślała aranżacja, pozwalając zaglądać przez okna, odkrywać skrytki, spacerować wąskimi uliczkami.

Wystawy przyrodnicze i techniczne

— Wyróżnienie

Szkło, metal, detal. Architektura Gdyni w szczegółach

Muzeum Miasta Gdyni

Gdy Stefan Żeromski wydawał powieść *Przedwiośnie* z sugestywnym opisem „szklanych domów”, oznaczających postęp i cywilizację, Gdynia była jeszcze wsią, w której letnicy – w tym sam pisarz – chętnie odpoczywali nad brzegiem morza. Zmiana miała nadejść niebawem w prawdziwie amerykańskim tempie.

Na wystawie, angażującej wszystkie zmysły odbiorców, zaprezentowane zostały obiekty niepozorne, bo wpisane w codzienność użytkowników, a jednak wyjątkowo rewolucyjne, gdy weźmiemy pod uwagę ich znaczenie w kontekście rozwoju technologii. Zaprezentowano ponad 150 obiektów: nowoczesnych rozwiązań technologicznych, elementów wyposażenia kuchni i łazienki, okładzin podłogowych i ściennych, stolarki okiennej i drzwiowej, detali architektonicznych. Każdy z nich był wartościowy nie tylko dzięki swej modernistycznej estetyce, ale jako istotne świadectwo rozwoju technologicznego i standardów jakości międzywojnia.

Nagroda

Modernizacja części wystawy stałej – sekwencji *Pawiacki Dzień 1939–1944*
Muzeum Niepodległości w Warszawie

Więzienie przy ulicach Dzielnej i Pawiej powstało w latach 30. XIX w., lecz dzieje tego obiektu zdominowała tragiczna historia z lat okupacji hitlerowskiej. *Pawiacki dzień 1939–1944* to tytuł wystawy stałej poświęconej ówczesnej więziennej codzienności. W poprzedniej odsłonie została otwarta w czerwcu 2001 r. Zmiana dotychczasowej formy prezentacji sekwencji *Pawiacki dzień 1939–1944* na zdecydowanie atrakcyjniejszą dla współczesnego odbiorcy była koniecznością. Dzięki ekspozycji, zmodernizowanej dzięki pomocy finansowej ze strony Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz ze środków Samorządu Województwa Mazowieckiego, można poznać przebieg więziarskiego dnia od momentu pobudki aż po ogłoszenie ciszy nocnej. Autorzy modernizacji starali się uwzględnić wszystkie wydarzenia z życia codziennego Osadzonych. Martyrologię Więźniów Pawiaka podkreślają sekwencje poświęcone alei Szucha, transportom do obozów koncentracyjnych, masowym egzekucjom. Oprócz znacznie większej liczby pamiątek: fotografii, rysunków i rozmaitych przedmiotów wykonywanych po kryjomu w więziennych warsztatach i celach, na wystawie można obecnie zobaczyć dwa filmy dokumentalne: o porządku dnia obowiązującym na Pawiaku podczas okupacji i o działaniach prowadzonych wówczas w murach więziennych przez polski personel medyczny.

Przedsięwzięcia o tematyce martyrologicznej

Wyróżnienie

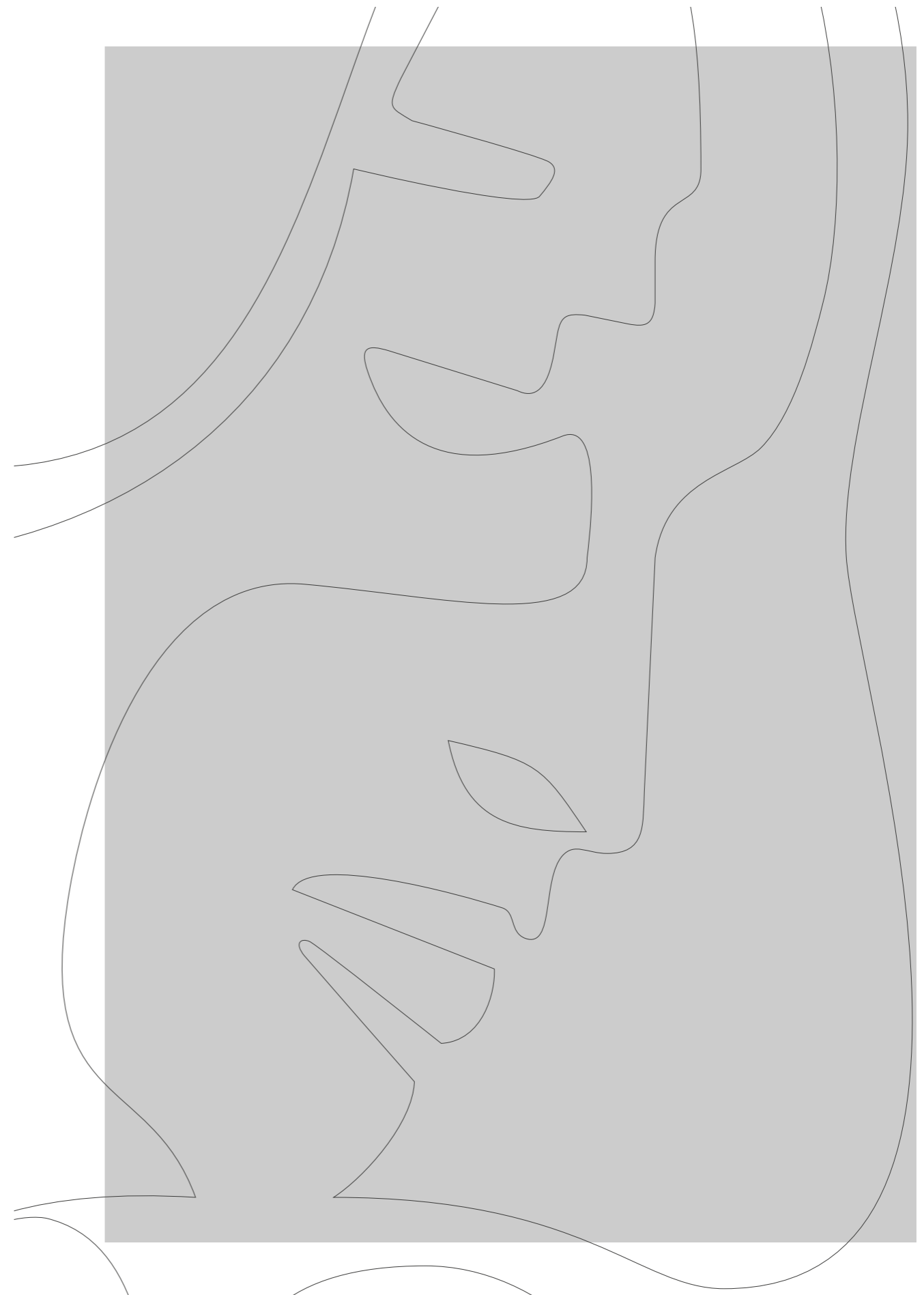
Dzielnice zagłady. Niemieckie getta dla Żydów w okupowanym Lublinie

Państwowe Muzeum na Majdanku

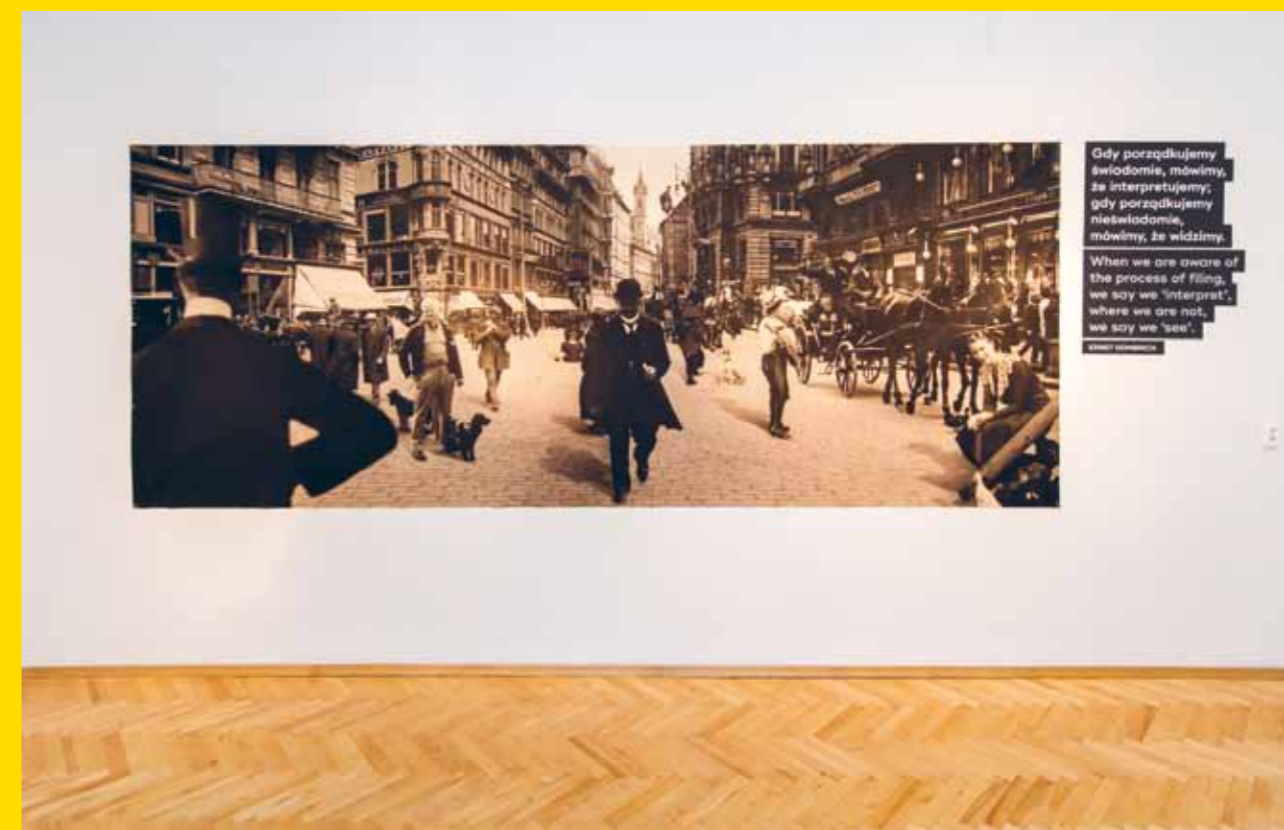
Dzielnice zagłady to projekt inaugurujący obchody 75. rocznicy „Aktion Reinhardt”. Głównym jego komponentem była ekspozycja plenerowa, będąca fotograficznym zapisem prześladowań i eksterminacji Żydów w okupowanym przez Niemców Lublinie. Unikalne zdjęcia i dokumenty zaprezentowane zostały w autentycznych lokalizacjach – w przestrzeni byłego getta na lubelskim Podzamczu. Ekspozycja składała się z 15 paneli, każdy z nich prezentował fotografie, dokumenty i infografiki. Na potrzeby wystawy zaprojektowano autorski system wystawienniczy: drewniane ramy bejcowane na czarno (z zachowaniem struktury drewna), które wkomponowały się w architekturę tej części Lublina. Dzięki wyrazistym kolorom poszczególne elementy wystawy stały się łatwymi do odnalezienia drogowskazami

ułatwiający poruszanie się po Starym Mieście, a jednocześnie nie naruszający zabytkowego charakteru miejsca.

Ważną częścią projektu był katalog wystawy *Dzielnice zagłady. Niemieckie getta dla Żydów w okupowanym Lublinie* zawierający ponad 150 unikalnych, często niepublikowanych, fotografii i dokumentów oraz prawie 70 fragmentów relacji świadków historii, pochodzących z archiwów polskich i zagranicznych oraz kolekcji prywatnych. Książka ma charakter albumu fotograficznego, a duże reprodukcje pozwalają przyrzeć się szczegółom historycznych zdjęć. Systematyzuje też dotychczasowy stan wiedzy przedmiotowej zgromadzonej przez historyków zajmujących się badaniem lubelskich gett i omawia wybrane aspekty badawcze projektu *Dzielnice zagłady*.

Nagroda

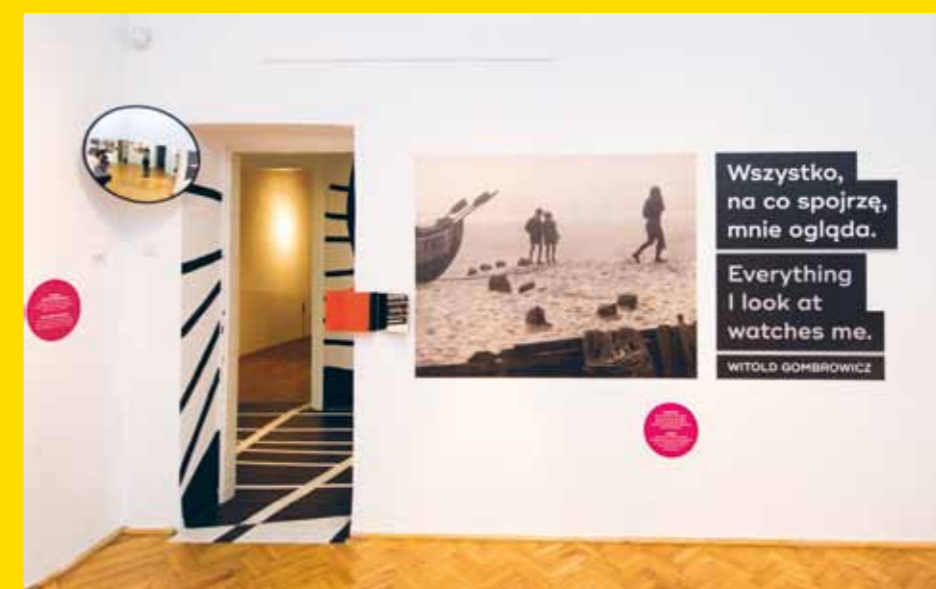

My(d)lenie oczu

Muzeum Historii Fotografii
im. Walerego Rzewuskiego w Krakowie

Wystawa była spektakularnym zwieńczeniem działań w ramach programu edukacyjnego *Szkoła widzenia*. Nie tylko podsumowywała kilkuletnie działania i badania dotyczące zmysłu wzroku, ale także miała na celu zwrócenie uwagi na rolę edukacji w działalności muzealnej. Dlatego zdecydowaliśmy się przeznaczyć na nią całą galerię wystaw czasowych łącznie z przestrzeniami wystawy stałej.

Założeniem wystawy było zachęcenie do eksploracji i samodzielnego doświadczania. Dzięki zastosowaniu elementów partycypacyjnych rozbita została pasywność typowa dla tradycyjnego modelu zwiedzania. Tak jak cały program *Szkoła widzenia* miała za zadanie pokazać różnorodność zagadnień dotyczących szeroko rozumianego widzenia. W tym celu galeria MHF zamieniona została na laboratorium percepcyjne. Ważnymi elementami wystawy były obiekty i sytuacje zaburzające wrażenia przestrzenne i kolorystyczne. Zwiedzający poddawani byli działaniu rozmaitych iluzji optycznych, uczestnicząc w pasjonującej grze rzeczywistości, odbić i wizerunków. Oprócz uświadamienia fizykalnych uwarunkowań zmysłu wzroku, celem wystawy było zwrócenie uwagi na psychologiczne aspekty widzenia oraz kulturową rolę obrazu.

Wyróżnienia

Projekt mierzył się z wieloma „chorobami” dotykającymi nasze zurbanizowane otoczenie. Zwracał uwagę na zwierzęta żyjące w miastach: ptaki, owady i ssaki, na ich potrzeby, zwyczaje i niebezpieczeństwa, na jakie są narażone. Ważnym założeniem projektu stało się rozwijanie świadomości ekologicznej oraz zachęcenie do wpływania na losy własne i otoczenia. Nie mniej ważnym była integracja wokół tych

Miasto i las

Muzeum Regionalne w Stalowej Woli

działań zamieszkujących w ich otoczeniu społeczności. Konstruując projekt stanęliśmy przed pytaniem, w jaki sposób przystępnie i ciekawie przybliżyć zagadnienie poszczególnym grupom odbiorców, zwłaszcza najmłodszym, dla których termin „ekologia” jest dość abstrakcyjny. Dlatego do współpracy zaprosiliśmy naukowców, ornitologów i przyrodników. Tak narodził się program edukacyjny, którego celem było kształtowanie postaw i świadomości ekologicznej wśród uczniów i mieszkańców Stalowej Woli poprzez wykorzystanie aktywnej edukacji ekologicznej prowadzonej w przestrzeni miasta oraz promocji pozytywnych działań związanych z ochroną lokalnego środowiska naturalnego. Zwiększenie świadomości o ochronie przyrody zaplanowaliśmy osiągnąć poprzez edukację o środowisku połączoną z konkursem uczniowskim, akcją miejską oraz wystawą.

Szafa. Międzypokoleniowe warsztaty twórcze

Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku

Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku równocześnie z pracą nad budową kompleksu muzealno-edukacyjnego prowadzi działania partycypacyjne z mieszkańcami Sulejówka. Zespół Muzeum buduje relacje z sąsiadami na wielu płaszczyznach: poprzez gromadzenie historii mówionej, animowanie samodzielnych działań mieszkańców (Archiwum Społeczne Sulejówka), ofertę edukacyjną (letnie warsztaty) oraz aktywne uczestnictwo w cyklicznych miejskich wydarzeniach. Przez kilka lat stałej współpracy w Sulejówku Muzeum zgromadziło wiedzę na temat potrzeb i oczekiwań mieszkańców wobec powstającej instytucji. Udało się także nawiązać osobiste relacje zgodnie z celem jakim jest tworzenie muzeum społecznego. Projekt *Szafa* to kolejny etap. Głównym założeniem była już nie współpraca przy

jego realizacji a tylko wspieranie lokalnego potencjału twórczego. Inspiracją do takiego podejścia był udział Muzeum w programie i kursie edukacyjnym „Archipelag Pokoleń. Kadry Kultury” Towarzystwa Inicjatyw Twórczych „ę” i Mazowieckiego Instytutu Kultury. Jego efektem było opracowanie strategii działań międzypokoleniowych. Działania, w których różne grupy wiekowe pracują wspólnie, na zasadach równorzędnych partnerów. Projekt był planowany zgodnie z zasadami service design (empatia-diagnoza-generowanie pomysłów-prototypowanie-testowanie). Na etapie wstępnych pomysłów projekt był konsultowany przez Młodzieżową Radę Muzeum i grupę seniorów z Sulejówka. Wspólnie została wybrana ogólna formuła – letnie warsztaty twórcze oraz metoda pracy: drama way – teatr ze społecznością, łącząca działania twórcze z poznawaniem historii lokalnej.

Świat Sprawiedliwych

Muzeum Polaków Ratujących Żydów podczas II wojny światowej im. Rodziny Ulmów w Markowej

Projekt edukacyjno-readaptacyjny *Świat Sprawiedliwych*, realizowany wspólnie przez Okręgowy Inspektorat Służb Więziennych w Rzeszowie i Muzeum Polaków Ratujących Żydów to inicjatywa skierowana do osób osadzonych w podkarpackich zakładach karnych i aresztach śledczych. Rozpoczęty we wrześniu 2016 r. w Muzeum w Markowej, został wiosną 2017 r. zakończony i podsumowany w ramach konferencji penitencjarnej Służby Więziennej w Olszanicy.

Celem projektu było zapoznanie więźniów z historią rodziny Józefa i Wiktorii Ulmów oraz innych Polaków ratujących Żydów w Markowej i okolicy w czasach Zagłady. Prezentacja sylwetek Sprawiedliwych jako wzorca postaw miała służyć w dalszej kolejności weryfikacji zachowań i życiowych wyborów więźniów. W trakcie trwania projektu osadzeni konfrontowali się więc z własnymi uprzedzeniami na

tle rasowym, wyznaniowym, czy światopoglądowym, jednocześnie odkrywając takie wartości jak empatia, szacunek i poświęcenie. Docelowo zajęcia miały skłaniać ich do refleksji nad własnym życiem i motywować do jego waloryzacji.

Realizacja projektu polegała na spotkaniach z grupami osadzonych. Najpierw w zakładach karnych, gdzie treści historyczne były przekazywane przez pracownika Muzeum i opatrzone komentarzem pedagogów i psychologów więziennych. Następnie, już z przygotowanymi więźniami, w Muzeum w Markowej, gdzie prowadzone przez muzealnika zajęcia połączone były ze zwiedzaniem ekspozycji stałej. W obu przypadkach jako pomoce dydaktyczne służyły: mobilna wystawa muzealna *Samarytanie z Markowej* oraz fabularyzowany dokument Kornela Pieńki i Katarzyny Mazurkiewicz *Chleba naszego powszedniego* – opowiadające losy zamordowanych 24 marca 1944 r. rodzin Ulmów i Goldmanów.

Nagroda

Od Komory Palowej do Galerii Palowa. Badania, konserwacja, adaptacja

Muzeum Gdańska

Ratusz Głównego Miasta Gdańska jest od 1970 r. główną siedzibą Muzeum Gdańska. Jego dolna kondygnacja to najstarsza część budynku. Pierwotnie pełniła kilka funkcji. Mieściły się tu przede wszystkim Komory: Palowa i Akcyzowa. W Palowej pobierano opłaty od przybywających i wypływających z Gdańska statków. W Akcyzowej gdańszczanie płacili podatki za artykuły żywnościowe. Prace rozpoczęto od kompleksowych badań: historycznych, architektonicznych, konserwatorskich. Po wykonaniu wstępnych sondaży zdecydowano usunąć bezwartościowe współczesne podłogi, sufity i grube cementowe tynki. Dzięki temu ujawniono nieznanne dotąd detale architektoniczne i wystroju wnętrza. Badania zakończono szczegółowymi

wytycznymi co do dalszego sposobu ekspozycji wnętrza. Przyjęto zasadę uszanowania wszystkich historycznych faz budowy i przekształceń, natomiast postanowiono o usunięciu bezwartościowych naleciałości. Równolegle z prowadzonymi badaniami powstawał projekt adaptacji historycznych wnętrz na potrzeby utworzenia nowoczesnej galerii muzealnej wraz z zapleczem. Podjęte działania przyczyniły się do poszerzenia wiedzy o ratuszu oraz funkcjonowaniu średniowiecznego i nowożytnego miasta. Utworzenie Galerii Palowa to ważny etap na drodze przystosowania ratusza do funkcji nowoczesnej instytucji muzealnej. Dzięki temu poszerzono ofertę edukacyjną, promocyjną i kulturalną.

Wyróżnienia

Konserwacja XVI-wiecznego kobierca z motywami czintamani

Muzeum Narodowe w Krakowie

W 2017 r. w Muzeum Narodowym w Krakowie zakończono, prowadzone od 2014 r. prace konserwatorskie i naukowo-badawcze przy XVI-wiecznym kobiercu tureckim z motywami czintamani. Obiekt czekał ponad 100 lat w magazynie muzealnym na przywrócenie mu świetności i udostępnienie szerokiej publiczności. Kobierzec z motywami czintamani należy do najcenniejszych zabytków sztuki islamu w zbiorach polskich. Według tradycji klasztornej został podarowany do kościoła Bożego Ciała w Krakowie przez hetmana koronnego Jana Stanisława Jabłonowskiego po jego szczęśliwym powrocie z odsieczy wiedeńskiej przeciw Turkom w 1683 roku i złożony przed ołtarzem błogosławionego Stanisława Kazimierczyka. Niósł ze sobą przesłanie dziękczynne, symbolizował zwycięstwo i wspaniałe dekorował

wnętrze kościoła. 16 września 1901 roku został przekazany do Muzeum Narodowego w Krakowie.

Ten unikatowy, wysokiej klasy artystycznej kobierzec o powierzchni około 40 m², jest zaliczany dzisiaj do największych zachowanych na świecie. Jego wielkość obok bardzo złego stanu zachowania stanowiła zasadniczą trudność i wielkie wyzwanie dla konserwatorów. Prace prowadzone w ramach interdyscyplinarnego projektu dotyczyły konserwacji, opracowania historycznego i przygotowania strategii ochrony tego wyjątkowego obiektu w oparciu o szerokie spektrum badań laboratoryjnych. Zostały zrealizowane przez zespół złożony z konserwatorów, historyków sztuki, fizyków, chemików, mikrobiologów i genetyków.

Konserwacja i ochrona Domu Modlitwy Kongregacji Wyznania Mojżeszowego w Bytomiu przed całkowitym zniszczeniem

Muzeum Górnośląskie w Bytomiu

Borykająca się z trudnościami w dalszym utrzymaniu lokalu gmina zwróciła się do MGB z prośbą o pomoc w uratowaniu wieloletniego dziedzictwa żydowskiej społeczności Bytomia. Pomieszczenia bożnicy były użytkowane jedynie okazjonalnie i nie miały stałego nadzoru, a wieloletnie zaniedbania na wyższych kondygnacjach budynku powodowały powtarzające się zalewanie pomieszczeń. W obliczu istniejącego zagrożenia szabru i nieodwracalnego zniszczenia pozostawionego tam mienia, podjęto decyzję o włączeniu do zbiorów muzeum różnego rodzaju synagogaliów i pamiątek, ale także elementów jego wystroju, w tym ozdobnej drewnianej okładziny ścian, kafłowych pieców oraz fragmentu parkietu.

Projekt jest udaną próbą przetransferowania elementów ruchomego wyposażenia Domu Modlitwy Kongregacji Wyznania Mojżeszowego zlokalizowanego w Bytomiu, a przynależnego do Gminy Wyznaniowej Żydowskiej w Katowicach. Rezultatem działania jest spektakularne uratowanie obiektu w 2017 r. wraz z całym zasobem przed całkowitym zniszczeniem i pozyskanie go w partnerstwie społecznym do zbiorów.

Apollo w budowie

Muzeum Witrażu w Krakowie

System Kopernika to wyjątkowy projekt Pracowni i Muzeum Witrażu. Polegał on na przywróceniu do życia jednego z najpiękniejszych, a do niedawna zapomnianego projektu Stanisława Wyspiańskiego.

U źródeł projektu leżało przekonanie, że należy przywrócić Apolla Krakowowi. Witraż w budynku Towarzystwa Lekarskiego nie jest bowiem powszechnie dostępny, a do podstawowych celów Muzeum Witrażu należy opieka, udostępnianie oraz popularyzowanie spuścizny polskiej sztuki witrażowej, ze szczególnym uwzględnieniem okresu Młodej Polski. Dlatego postanowiono wykonać i udostępnić to arcydzieło szerokiej publiczności.

Pierwsze analizy i szkice rozpoczęły się w marcu 2016 roku, a od października 2016 do listopada 2017 r. odwiedzający mogli na własne oczy oglądać postępy prac nad witrażem – cięcie szkła, stopniowe przyklejanie gotowych elementów na ogromne sztalugi, a wreszcie oprawianie ołowiem wszystkich dwunastu kwater składających się na Apolla. Uroczyste odsłonięcie gotowego witraża miało miejsce 27 listopada, podczas wernisażu przekrojowej wystawy twórczości Wyspiańskiego w Muzeum Narodowym w Krakowie.

Digitalizacja i nowe technologie

Wyróżnienia

Rzemiosło 2.0

Muzeum Etnograficzne im. Seweryna Udzieli w Krakowie

Przedmiotem zgłoszenia jest stworzona przez Muzeum Etnograficzne w Krakowie platforma, prezentująca współczesnych rzemieślników zajmujących się obróbką drewna i metalu. Platforma powstała w efekcie trzyletniego projektu badawczego. Polegał on na dotarciu do działających w Małopolsce wytwórców wywodzących się z rzemiosł tradycyjnych, przeprowadzeniu z nimi przekrojowych i rejestrowanych wywiadów, a także na zebraniu danych kontekstowych. Platforma, dostępna pod adresem: www.rzemioslo2zero.pl, ma charakter pilotażowego narzędzia wdrożeniowego i będzie się wzbogacać o nowe dziedziny rzemiosła. Prezentowane na niej profile wytwórców pozwalają poznać warsztaty, produkty oraz samą filozofię rzemiosła. Stanowi zachętę do nowego rozumienia rzemiosła – nie jako ginącego zawodu, ale przeciwnie – jako zawodu przyszłości. Tworzy nowe ścieżki dostępu do wytwórców, akcentuje wartość rozmowy i współpracy z rzemieślnikiem przy projektowaniu własnego zamówienia.

Digitalizacja i upowszechnianie fotografii z zasobu Muzeum Miasta Łodzi #dzielimysięŁodzią

Muzeum Miasta Łodzi

Ideą przedsięwzięcia była digitalizacja zbioru fotografii i pocztówek (700 obiektów) oraz rozpowszechnienie części z nich (525 obiektów) poprzez portal miastograf.pl oraz Wikimedia Commons.

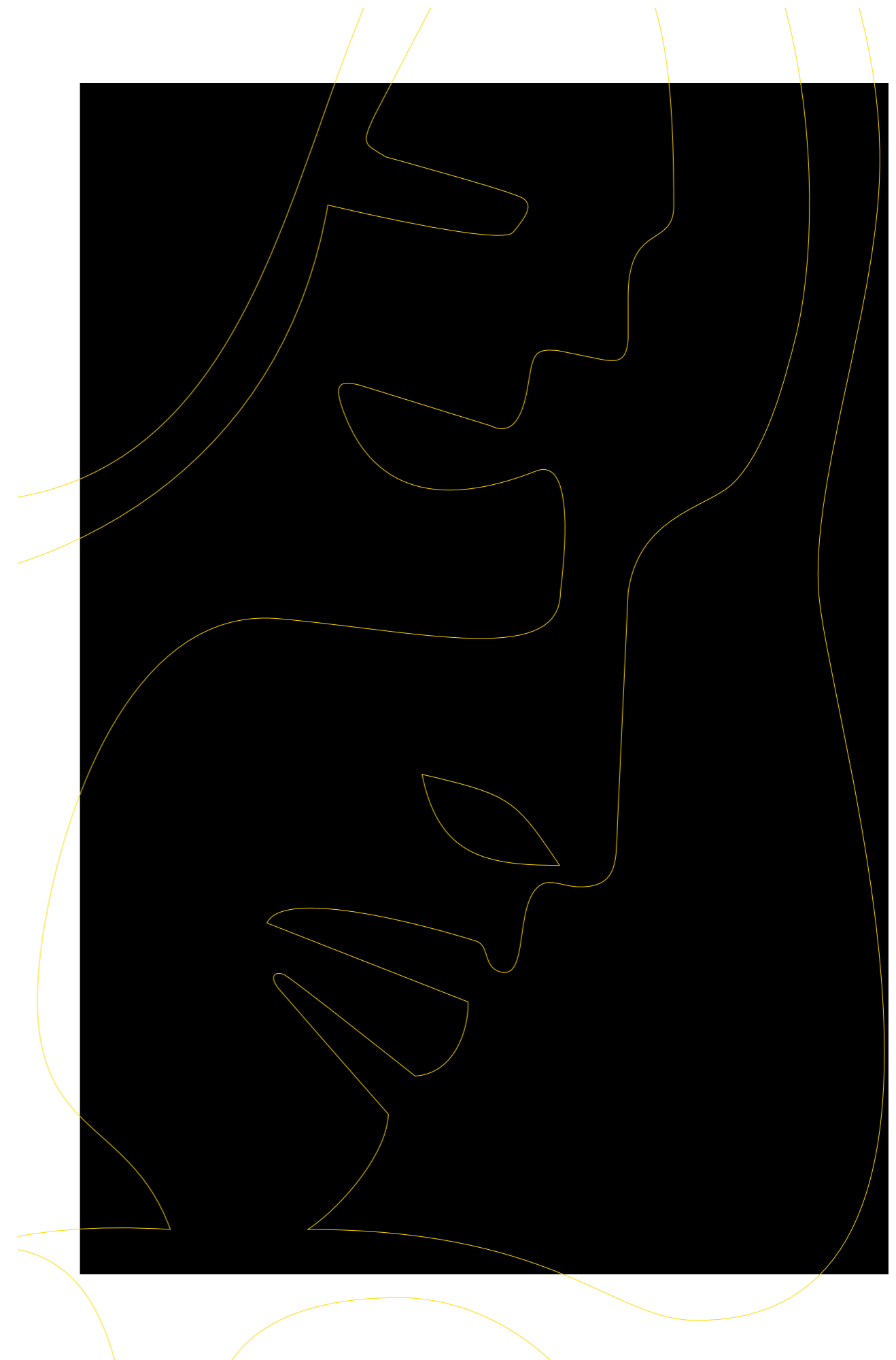
Po raz pierwszy w historii Muzeum Miasta Łodzi (także jako pierwsza instytucja muzealna w regionie) udostępniło część swoich zasobów do swobodnego wykorzystania. Równolegle prowadzone działania edukacyjne i promocyjne pozwoliły na zaangażowanie odbiorców i zachęcenie ich do interakcji z zabytkami oraz korzystania z zasobów dziedzictwa. Twórcom projektu przyświecała idea otwartego, powszechnego dostępu do materiałów naukowych i edukacyjnych.

Przedsięwzięcie było także odpowiedzią na oczekiwania łódzkiej publiczności, zainteresowanych historią miasta i dzieleniem się wiedzą

o nim. Umożliwienie swobodnego dostępu przez internet do zbiorów ułatwia odkrywanie historii miasta oraz wydarzeń i ludzi, które je ukształtowały. Dzięki temu Muzeum realizuje swoją misję – „dokumentowania i upowszechniania wiedzy o historii i kulturze Łodzi oraz budowania tożsamości miasta i jego społeczeństwa”.

Wpisało się to także w ważną dla Muzeum Miasta Łodzi ideę openGLAM (Galleries, Libraries, Archives, Museums) – nowego myślenia o misji i funkcjonowaniu instytucji kultury i dziedzictwa, gdzie kluczową rolę odgrywa kwestia dostępności i możliwości dalszego wykorzystywania zasobów będących pod ich opieką.

Nagroda

Rysunki i podrysowania obrazów w warsztatach artystów wczesnoniderlandzkich, holenderskich i flamandzkich Muzeum Narodowe w Warszawie

Rysunki i podrysowania obrazów... – to rozpoczęty w 2012 roku, finansowany ze środków własnych program badawczo-naukowy Muzeum Narodowego w Warszawie (MNW). Projekt prowadzony był przez Piotra Borusowskiego (Gabinet Rycin i Rysunków) i Aleksandrę Janiszewską (Zbiory Dawnej Sztuki Europejskiej). Konsultantem projektu i redaktorem naukowym publikacji był prof. dr hab. Antoni Ziemia. Prace prowadzone w MNW zostały uzupełnione podczas pobytów studyjnych w europejskich gabinetach rycin, bibliotekach i archiwach oraz konsultacjami ze specjalistami z instytucji europejskich i amerykańskich. Ze względu na specyfikę obiektów i zastosowanych metod badawczych, badania prowadzone były dwutorowo – osobno dla rysunków na papierze, osobno dla podrysowań obrazów tablicowych.

Zwieńczeniem projektu była wystawa *W warsztacie niderlandzkiego mistrza* (18 maja – 20 sierpnia 2017), prezentująca szerokiej publiczności (27 000 widzów) wyniki badań. Wystawie towarzyszył kongres International Council of the Curators of Dutch and Flemish Art CODART – prestiżowego stowarzyszenia kuratorów muzealnych z 50 krajów, zajmujących się sztuką holenderską i flamandzką (21–23 maja 2017).

Wyróżnienia

Przeszłość dla przyszłości. Pamięć rodzinna w integracji społecznej – studium przypadku lokalnej społeczności Łambinowic

Centralne Muzeum Jeńców Wojennych

CMJW od ponad 50 lat wpływa na przestrzeń Łambinowic, nie jest jednak typowym muzeum lokalnym. Podstawowe zadania statutowe Muzeum związane są z tematyką jeniecką, wykraczającą poza historię obozów lokowanych w pobliżu Łambinowic. Jednocześnie jednak miejsce pamięci, którym opiekuje się ta placówka, istnieje w Łambinowicach, więc Muzeum jako instytucja publiczna, z definicji, musi być otwarte dla (i na) mieszkańców okolicy.

Ideą leżącą u podstaw założeń badawczych, była refleksja muzealników o konieczności wypracowania partnerskiego modelu relacji ze wspólnotą lokalną. W tym celu niezbędne okazały się badania socjologiczne, które miały dać odpowiedź na pytanie, kim są członkowie społeczności lokalnej. Badanie *Przeszłość dla przyszłości. Pamięć rodzinna w integracji społecznej – studium przypadku lokalnej społeczności Łambinowic* zrealizowano w 2017 r. Wykorzystano w nim

paradygmat badań jakościowych, który daje wgląd w jednostkowe sposoby konstruowania interpretacji świata oraz subiektywne znaczenia nadawane doświadczeniom.

Prezentacja wyników badań empirycznych w 2017 r. nastąpiła w książce *Na styku historii i codzienności. Społeczność lokalna wobec miejsca pamięci Anny Czerner i Elżbiety Nieroby*, z przedmową Anny Matuchniak, w trakcie konferencji w Muzeum i na muzealnej stronie i Fb (ok. 3000 odsłon). Pokazała ona, że projekt rozbudził ciekawość sąsiadów Muzeum i zachęcił do udziału w jego funkcjonowaniu.

Patronackie osiedla robotnicze w Zabrze: Borsigwerk, Zandka i kolonia Ballestrema w Rokitnicy 1863–2016

Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrzu

Projekt naukowo-badawczy polegał na zbadaniu funkcjonowania pamięci kulturowej i pamięci miejsca w trzech wybranych koloniach robotniczych. Realizowany był w latach 2016–2017 w oparciu o środki finansowe Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu Dziedzictwo kulturowe, priorytet Kultura ludowa i tradycyjna oraz środki własne Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrzu. Brało w nim udział 7 badaczy, przeprowadzono 78 wywiadów.

Część badawcza polegała na przeprowadzeniu wywiadów z osobami mieszkającymi (aktualnie lub w przeszłości) na terenie badanych osiedli. 15 rozmówców urodziło się przed rokiem 1938, a czworo po 1989 r., 34 osoby badane, w tym 9 najstarszych, reprezentowały drugie lub trzecie pokolenie mieszkańców kolonii. Pozwoliło to sięgnąć

do wspomnień dotyczących pierwszych robotników osiedlonych na przełomie XIX i XX w.

Projekt jest pierwszym prowadzonym przez Muzeum Górnictwa, który zagadnienie osiedli robotniczych badał z perspektywy ludności je zamieszkującej. Układy urbanistyczne osiedli oraz architekturę budynków potraktowano jako punkt wyjścia do rozważań nad pamięcią. Badania wykazały, że dla mieszkańców osiedli pamięć miejsca oraz kulturowa są najważniejszymi elementami tożsamości. Dzięki dwóm spotkaniom zorganizowanym dla rozmówców, pozostałych mieszkańców osiedli i osób zainteresowanych, projekt zyskał ważny walor społeczny – integrujący.

Dziedzictwo kulinarne mieszkańców dawnej Puszczy Sandomierskiej

Muzeum Kultury Ludowej w Kolbuszowej

Celem projektu była rejestracja zanikających zwyczajów kulinarnych związanych z przygotowaniem, podawaniem i spożywaniem posiłków oraz symboliki pokarmów i ich funkcji, a także zdobycie informacji na temat sposobów pozyskiwania i przechowywania produktów żywnościowych. Badacze chcieli też uzyskać odpowiedź na pytanie, jaki wpływ na jadłospis mieszkańców Puszczy miały procesy społeczno-ekonomiczne zachodzące w kraju w II poł. XX wieku.

Koordynatorem projektu realizowanego w latach 2016–2017 była Urszula Rzeszut-Baran, a opiekunem merytorycznym dr hab. Katarzyna

Smyk z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Do współpracy zaproszono 12 doświadczonych badaczy: etnografów, etnologów, etnolingwistów i historyków.

Opisywany projekt jest pierwszym tak kompleksowym i interdyscyplinarnym działaniem badawczym dotyczącym dziedzictwa kulinarnego prowadzonym na terenie dawnej Puszczy Sandomierskiej. Stanowi istotny wkład do dalszych prac nad dziedzictwem kulturowym Lasowiaków.

Nagroda

Osobliwe

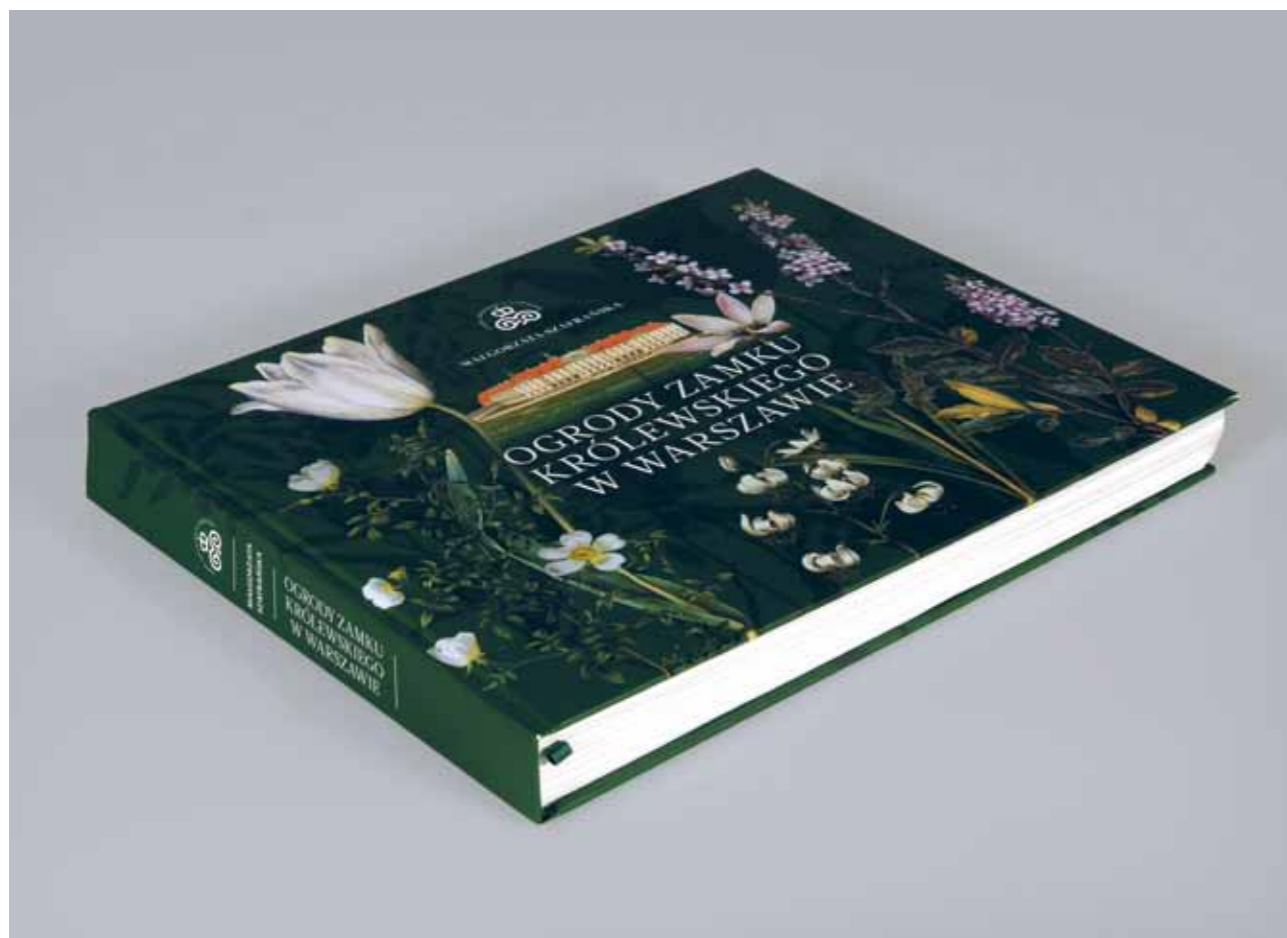
Muzeum Historii Fotografii
im. Walerego Rzewuskiego w Krakowie

Wśród miliardów fotografii, nagromadzonych od czasu jej powstania, bardzo dużo jest zdjęć, które wydają się nam zwyczajne, a nawet nieciekawe; nieco mniej jest fotografii docenionych przez historię, przedstawiających ważne wydarzenia i osoby, wykonanych przez wielkich fotografów lub znanych artystów. Stosując dalej tę prostą kategoryzację, dojdziemy do zdjęć, które przyciągają uwagę dlatego, że nie da się ich zaszufładować, ponieważ nie są podobne do innych – są dziełem przypadku, a nawet błędem, lub wykonał je fotograf zafascynowany zastaną cudownością rzeczy, ludzi lub miejsc. Wydaje się, że tych zdjęć jest niewiele, ale być może to tylko złudzenie wynikające z niewielkiej znajomości zasobów – choćby fotografii amatorskiej, a wprawne oczy kolekcjonerów potrafią znaleźć tam okazy niezwykle. Właśnie takim fotograficznym kuriozom poświęcony jest zbiór esejów „Osobliwe”, będący zarazem katalogiem wystawy o tym samym tytule, prezentowanej w Muzeum Fotografii w Krakowie.

Tytułowa osobliwość to zagadkowa cecha niektórych fotografii. To ona sprawia, że w ich kierunku ciężą myśli i spojrzenia. Osobliwość może być podzielana, choć zwykle jest osobista; nie sposób jej udokumentować, zmierzyć, przyszpilić, choć takie w tej książce czynimy starania. Wydaje się bowiem, że osobliwość majaczy w dialogu obrazów i słów, że to sytuacja, w której obraz zyskuje podmiotowość i zaczyna z oglądającym rozmowę. Z tysięcy fotografii znajdujących się w zbiorach Muzeum Fotografii w Krakowie redaktorzy książki wybrali około 70 obrazów. Kilkadziesiąt kolejnych zdjęć pochodzi z prywatnych kolekcji pisarzy Jacka Dehnela i Wojciecha Nowickiego. To crème de la crème fotografii niewytłumaczalnych, nie-wiadomo-po-co-zrobionych, a nawet źle zrobionych. Większość z nich to dzieła błędem i przypadku, te zaś trzeba w fotografii traktować z respektem.

Wyróżnienia

Ogrody Zamku Królewskiego w Warszawie

Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum Rezydencji Królów i Rzeczypospolitej

To pierwszy obszerny opis dziejów ogrodów Zamku Królewskiego w Warszawie. Ich ewolucja nie obfituje w ogrodnicze osiągnięcia, ale jest ważnym wątkiem historii królewskiej rezydencji. Ogród odpowiadał echem na artystyczne mody i estetyczne pragnienia władców. W pewnych momentach dawał się ponieść rytmowi polityki. W pewnych okresach – jak początek XIX w. czy lata międzywojenne – był miejscem największych prac podejmowanych w Zamku. Zielone otoczenie warszawskiej rezydencji jest przede wszystkim świętym materiałem pokazującym jego związki z sąsiadującą przestrzenią – przyrodniczą i miejską. Znakomity architekt krajobrazu Michel Corajoud powiedział, że kiedy zabiera się za projektowanie ogrodu, najbardziej interesuje go, w jaki sposób powierzone mu miejsce odnajduje

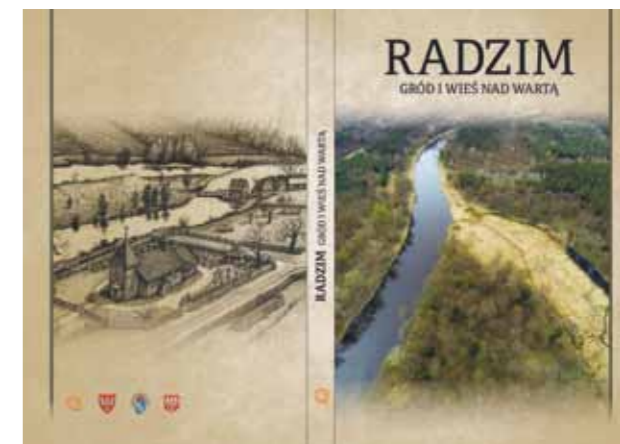
równowagę, wahając się między sąsiadującymi miejscami. Ten dynamiczny proces ewoluowania zamkowego ogrodu we wzajemnym wpływie Zamku, rzecznej doliny i miasta jest najbardziej interesującym aspektem jego historii. [...] historia ogrodu dopowiada historię Zamku.

Podstawowym materiałem badawczym w książce był sam ogród – to znaczy to, co z niego pozostało: miejsce, ukształtowanie terenu, powiązania widokowe, Arkady Kubickiego, trochę architektury związanej ze skarpą i trochę drzew. Do ustalenia, co się w ogrodzie działo, służyły przede wszystkim zbiory zamkowych dokumentów archiwalnych [w Archiwum Głównym Akt Dawnych], inne źródła archiwalne dotyczące funkcji Zamku.

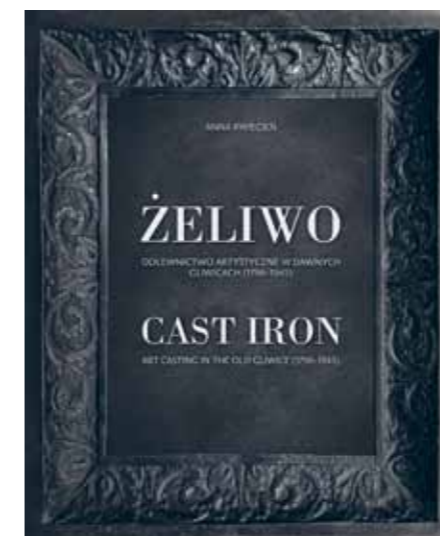
Radzim. Gród i wieś nad Wartą Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy

Książka przedstawia dzieje Radzimia położonego nad Wartą, w centralnej Wielkopolsce, w odległości około 25 km na północ od Poznania. Grodzisko na dawnej śródwarciańskiej wyspie i ślady zabudowy mieszkalno-gospodarczej po dawnej wsi na lewym brzegu Warty to dziś jedyne widoczne w terenie świadectwa dawnej świetności Radzimia. Gród radzimski pełnił ważną funkcję najpierw w strukturach państwa gnieźnieńskiego, następnie w czasach rozbitcia dzielnicowego i walk książąt wielkopolskich o rządy na tym terytorium. Natomiast w historii wsi największą rolę odgrywał kościół parafialny. Istnienie świątyni w XVIII i XIX w. podtrzymywało funkcjonowanie osady.

Miejsce to do tej pory nie było przedmiotem szerzej zakrojonych badań. Dopiero w wyniku wieloaspektowych, interdyscyplinarnych badań prowadzonych przez Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy zaczęto w znaczący sposób uzupełniać wiedzę na temat dziejów Radzimia.

W książce, na 520 stronach, opublikowano pełne wyniki dotychczasowych badań. W części pierwszej zaprezentowano kompleksowe studium historii Radzimia. Drugą część książki stanowią opracowania i analizy specjalistyczne poszczególnych kategorii materiałów pozyskanych w wyniku badań wykopaliskowych. W efekcie wieloaspektowych badań zyskano bardzo wiarygodny obraz historii Radzimia i przemian osadniczych na otaczających go terenach – szczególnie w średniowieczu.

Żeliwo. Odlewnictwo artystyczne w dawnych Gliwicach (1796–1945). Wystawa ze zbiorów Muzeum w Gliwicach

Muzeum w Gliwicach

Książka jest prezentacją unikatowych na skalę europejską obiektów oraz prób ukazania na przykładzie

odlewni gliwickiej fenomenu zjawiska, jakim było odlewnictwo artystyczne w historii rzemiosła europejskiego, przemysłu artystycznego, na tle epoki w 1. poł. XIX w. W historii sztuki i rzemiosła artystycznego dwóch minionych stuleci, wśród znawców i kolekcjonerów, Gliwice kojarzą się jednoznacznie z odlewnictwem artystycznym. To tu w listopadzie 1796 roku, w pruskiej Królewskiej Odlewni Żelaza, uruchomiono jeden z pierwszych na kontynencie europejskim wielkich pieców opalanych koksem, co zapoczątkowało erę industrializacji

Górnego Śląska. Zrozumiałym jest zatem, iż jedną z głównych kolekcji Muzeum w Gliwicach jest zbiór odlewów artystycznych ww. dawnej Królewskiej Odlewni Żelaza [Königliche Eisengießerei bei Gleiwitz]. Powstała w końcu XVIII w. odlewnia dała początek dynamicznemu rozwojowi przemysłu nie tylko w samych Gliwicach, ale i na całym Śląsku. W książce znajdziemy bogaty materiał ikonograficzny, prezentację kolekcji muzealnej i wystawy oraz oprócz tekstu głównego dodatkowo specjalistyczne komentarze – w formie krótkich aneksów, m.in. na temat historii odlewnictwa artystycznego i hutnictwa na Śląsku oraz w Gliwicach, rozwoju przemysłu w XIX wieku, rewolucyjnej roli żeliwa, funkcji propagandowych odlewów artystycznych, ale również historii samego regionu i miasta. Autorami aneksów są historycy, historycy sztuki, historycy architektury, odlewnicy, metaloznawcy.

Nagroda

Thesaurus Cracoviensis – Centrum Interpretacji Artefaktów Muzeum Historyczne Miasta Krakowa

To jeden z pierwszych i największy w Polsce nowoczesny, otwarty dla publiczności centralny magazyn studyjny. Thesaurus mieści się na krakowskich Bielanych, przy ul. Księcia Józefa 337. Na powierzchni ok. 2000 m² ponad 150 tys. eksponatów znalazło swoje miejsce. Dzięki stworzeniu Skarbcza Krakowskiego w 118 roku istnienia MHK po raz pierwszy Muzeum uzyskało w pełni profesjonalną przestrzeń dla muzealników. Jest więc: malarstwo, grafika, numizmaty, militaria, szopki krakowskie, rzemiosło artystyczne, meble. To ponad 20 różnych kolekcji, będących „skarbem” Muzeum. Poszczególnym magazynom nadano nazwy, które nie tylko informują, ale przede wszystkim nadają magazynom muzealny klimat. I tak magazyn broni to „Arsenał”, magazyn grafiki to „Stara biblioteka”, magazyn numizmatów to „Skarbiec”, magazyny tkanin to „Skład bławatny” i „Garderoba babci”.

Udostępnienie zbiorów możliwe jest dzięki specjalnie zaprojektowanym, w dużej części przeszklonym meblom magazynowym, posiadającym niezbędne atesty antypalne, antybakteryjne i antykorozyjne oraz niestandardowo zaprojektowanym wnętrzom. W Krakowskim Skarbcu można zobaczyć niemal wszystko, co przez lata zgromadzono w Muzeum Historycznym Miasta Krakowa, a co nie jest prezentowane na wystawach stałych, a tylko okazjonalnie pojawia się na wystawach czasowych, tj. 80% wszystkich zbiorów. Na takie rozwiązanie zdecydowały się nieliczne muzea na świecie, a w Polsce jest to rozwiązanie nowatorskie.

Inwestycje

— Wyróżnienie

Muzeum Nad Wisłą – filia MSN, tymczasowa siedziba Muzeum Sztuki Nowoczesnej

Muzeum Sztuki Nowoczesnej
w Warszawie

Muzeum w 2017 roku zainaugurowało działalność tymczasowego pawilonu wystawowego nad Wisłą, zaprojektowanego przez wybitnego austriackiego architekta Adolfa Krischanitza. Pawilon będzie działać na Powiślu do otwarcia docelowej siedziby Muzeum na placu Defilad w 2021 roku. Pawilon, w którym Muzeum organizuje wystawy i wydarzenia towarzyszące, został zaprojektowany jako budowla przenośna, drewniana, do kilkukrotnego wykorzystania. Pierwszą lokalizacją obiektu była działka po ernerdowskim Pałacu Republiki w samym centrum Berlina, gdzie w latach 2008–2010 w pawilonie działało Temporäre Kunsthalle – instytucja prezentująca najnowsze zjawiska w sztuce. Czasowe ograniczenie narzucone pawilonowi wystawowemu w Berlinie znalazło swój odpowiednik w przemyślanej, klarownej architekturze Krischanitza.

Pawilon stanął na skwerze Cubryny, w bezpośrednim sąsiedztwie Centrum Nauki Kopernik i Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego. Jego powierzchnia zabudowy wynosi 1 125 m², z czego sala wystawowa 576,76 m². Wysokość zabudowy 11 m. Kubatura budynku to 12 150 m³. Powierzchnia tarasów 722,70 m². Konstrukcja to jedna kondygnacja zabudowy posadowiona bezpośrednio na tunelu Wisłostrady.

Uroczysta gala XXXVIII edycji Konkursu na Wydarzenie Muzealne Roku Sybilla odbyła się w salach Muzeum Narodowego w Warszawie

Muzeum Narodowe w Warszawie, założone w 1862 roku jako Muzeum Sztuk Pięknych, to jedna z najstarszych w Polsce instytucji tego typu. Po odzyskaniu niepodległości w 1918 roku znalazło ważne miejsce w planach rozwoju nowego państwa i rozbudowy jego stolicy. Zbiory Muzeum, którego modernistyczny gmach wzniesiono w latach 1927–1938, liczą dziś ok. 830 tys. dzieł sztuki polskiej i światowej, od antyku do współczesności, obejmują malarstwo, rzeźbę, rysunki oraz rycinę, fotografie, numizmaty, a także przedmioty sztuki użytkowej i wzornictwo.

Od 2012 roku, roku jubileuszu 150-lecia istnienia, Muzeum przechodzi gruntowne zmiany, w wyniku których staje się nowoczesnym miejscem, otwartym architektonicznie i programowo. Muzeum stale obecne na kulturalnej mapie Polski i Europy, jest atrakcyjnym miejscem spędzania wolnego czasu, przyjaznym także dla rodzin z dziećmi.

MNW sukcesywnie udostępnia kolejne galerie w nowych aranżacjach. Obecnie otwarte dla publiczności są:

Galeria Faras im. Profesora Kazimierza Michałowskiego – jedyna w Europie ekspozycja wczesnochrześcijańskiego malarstwa nubijskiego. Skarbom cywilizacji sprzed tysiąca pięciuset lat towarzyszą multimedia, m.in. film w technologii 3D.

Galeria Sztuki Średniowiecznej – najbogatsza w Polsce kolekcja dzieł mistrzów działających w okresie późnego średniowiecza (XIV–XVI w.) w Europie Środkowej.

Galeria Sztuki Dawnej – wyjątkowe połączenie zbiorów malarstwa, rzeźby i rzemiosła artystycznego powstającego od XV do XVIII wieku w Polsce/Rzeczpospolitej i głównych ośrodkach europejskich.

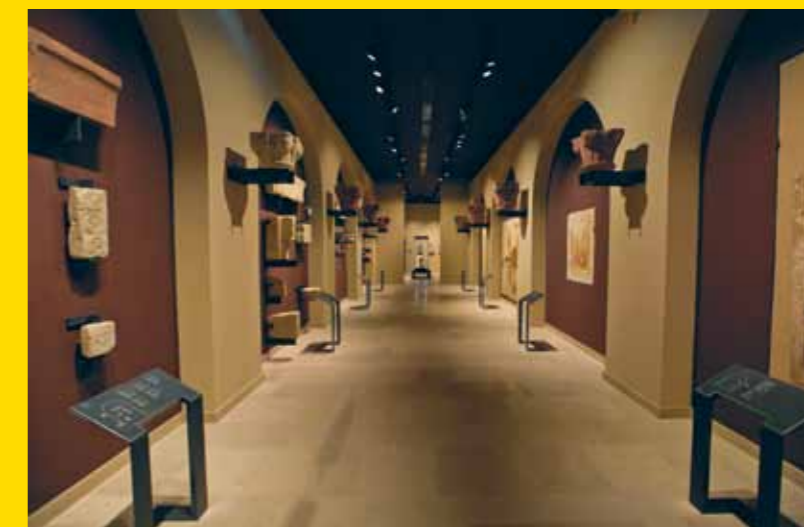
Galeria Sztuki XIX wieku przedstawia najwybitniejsze prace polskich artystów w kontekście arcydzieł sztuki europejskiej.

Galeria Sztuki XX i XXI wieku – jedyna w Warszawie tak bogata i różnorodna prezentacja twórczości polskich artystów działających na przestrzeni ostatnich stu lat.

Galeria Wzornictwa Polskiego – wyjątkowa w skali całej Polski przekrojowa prezentacja rodzimego designu XX i XXI wieku.

W 2019 roku po gruntownym remoncie zostanie otwarta ostatnia przestrzeń ekspozycyjna – **Galeria Sztuki Starożytnej**.

Muzeum Narodowe w Warszawie zaprasza także do swoich oddziałów: Muzeum Plakatu w Wilanowie, Muzeum Rzeźby im.

Xawerego Dunikowskiego w Królikarni, Muzeum Wnętrz w Otwocku Wielkim oraz Muzeum w Nieborowie i Arkadii.

Wystawy czasowe

Zainteresowaniem widzów i uznaniem krytyki cieszą się przygotowane przez zespół MNW wystawy czasowe, prezentowane równolegle w dwóch przestrzeniach. Warto podkreślić różnorodność ich tematyki obejmującej zagadnienia sztuki polskiej i obcej oraz zjawiska i postaci kluczowe dla różnych dziedzin życia artystycznego. Arcydzieła ze zbiorów MNW pokazywane są w największych światowych muzeach, również w odległej Turcji, Korei Południowej czy Chinach.

Działalność edukacyjna

Muzeum Narodowe w Warszawie to największy ośrodek edukacji pozaszkolnej w kraju. Dział Edukacji przygotowuje cykliczne programy popularyzujące sztukę, przeznaczone dla osób w każdym wieku – od dwulatek po seniorów. Liczne wykłady, warsztaty, spotkania odpowiadają na potrzeby rozmaitych grup odbiorców: młodych rodziców, dzieci i młodzieży, aktywnych zawodowo dorosłych, seniorów, nauczycieli, także osób ze środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym. W 2017 roku zrealizowany przez MNW projekt edukacyjny został doceniony w Konkursie na Wydarzenie Roku Sybilla – po raz pierwszy w historii nagrody Grand Prix zdobyło przedsięwzięcie edukacyjne.

Atrakcje w gmachu i na dziedzińcu

W Muzeum działają: księgarnia artystyczna, restauracja i Kino MUZ. Zabytkowy Hol Główny jest wykorzystywany jako aula koncertowa, sala dyskusyjna czy pracownia artystyczna. Warszawiacy i turyści, dla których MNW jest pozycją obowiązkową na liście kulturalnych miejsc w Warszawie, chętnie odpoczywają na dziedzińcu Lorentza, gdzie odbywają się plenerowe pokazy filmowe i animacje plastyczne, i gdzie można odpocząć w muzealnej kawiarni.

Sybilla²⁰¹⁷

Statuetka konkursu
na Wydarzenie
Muzealne Roku

Anna Bujak, ur. 1979, rzeźbiarka, autorka instalacji i rysunków. Absolwentka Akademii Sztuk Pięknych im. E. Gepperta we Wrocławiu (2006–2011). Doktorantka na rodzimej uczelni [od 2012]. W 2015 roku nominowana do *Warto*, nagrody kulturalnej Gazety Wyborczej Wrocław, dla młodych artystów w dziedzinie sztuk wizualnych. Laureatka stypendiów artystycznych m.in. stypendium im. J. Grotowskiego, Wrocław (2014–2015); stypendium Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (2011). Autorka statuetki Konkursu na Wydarzenie Muzealne Roku Sybilla, wręczanej laureatom od 2011 roku.

Kontakt

Sekretariat Konkursu na Wydarzenie Muzealne Roku Sybilla
Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów
ul. Goraszewska 7, 02-910 Warszawa, tel. [+48 22] 25 69 600
sybilla@nimoz.pl, <http://konkurssybilla.nimoz.pl/>

Autorzy zdjęć

A. Taraska-Pietrzak [Muzeum Sztuki w Łodzi], J. Cortes [Muzeum Sztuki w Łodzi], R. Lores [Muzeum Sztuki w Łodzi], M. Szczypiński [Muzeum Narodowe w Krakowie], R. Jocher [Muzeum II Wojny Światowej], M. Bujak [Muzeum II Wojny Światowej], A. Tomczyk [Muzeum Regionalne w Stalowej Woli], S. Zajączkowski [Muzeum – Kaszubski Park Etnograficzny im. Teodory i Izydora Gulgowskich we Wdzydzach Kiszewskich], J. Kawa [Muzeum Regionalne w Stalowej Woli], G. Wołoszyn [Muzeum Regionalne w Stalowej Woli], D. Kula [Muzeum Gdańska], B. Szafrńska [Muzeum Miasta Łodzi]